

ТВОРЧИСТЬ Т.ШЕВЧЕНКА ТА «БРАТСТВО ТАРАСІВЦІВ»

Божко Н.М.¹, ЦубовЛ.В.²

¹Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького,

²Національний університет «Львівська політехніка»

В історії культури кожного народу є особистості над іменами яких час не владний. В українській культурі це ім'я Тараса Григоровича Шевченка. Він вийшов з народу і завдяки таланту та праці став Пророком українського народу. Шевченко мислиться нероздільно з українським народом, ним ідентифікується Україна, українство й доля українського народу.

Величезна літературознавча спадщина творчості поета засвідчує талант, патріотизм геніального українця. Кожного разу відкриваючи книгу великого поета ми прагнемо знайти те, що нам близьке і зрозуміле. Слова Т.Г.Шевченка, а переконання і відчуття наші, які перекликаються з тим, що для нас є найцінніше і найважливіше у житті. Цей симбіоз слова і духу єднає нас з ним. Т.Шевченкові вдалось згуртувати нас усіх українців в єдиний український народ.

Творчість поета сприяла формуванню української інтелігенції, яка не тільки з великою пошаною згадувала Кобзаря, але й продовжували його справу використовуючи його творчий шлях, досвід і полум'яну поезію.

Відомий дослідник української культури Г.Грабович виділяв три найбільш узагальнені образи-борця поета в літературі. Т.Шевченко подається ним як реаліст, матеріаліст і атеїст. Революційний демократ Т.Шевченко гнівно викривав, засуджував і таврував гнобителів народу, рішуче закликаючи визволятися від кайданів, боротися за нові суцільні відносини [1,С.131]. Як бачимо, творчість Т.Г.Шевченка є унікальною у своїй причетності як до проблем життя України ХІХ століття, так і проблем сьогодення.

Пророчі слова Т.Г.Шевченка не залишили байдужими до долі України і молодих людей, студентів Харківщини, що зібралися на могилі поета у місті Каневі. Улітку 1891 року чотири студенти: Михайло Базькевич, Микола Байздренко, Віталій Боровик й Іван Липа, заснували таємне товариство «Братство Тарасівців». Вони поклялися продовжити справу великого Кобзаря, та дали клятву, що будуть усе життя вірно служити своєму народові, підносити славу України, поширювати знання про її історію, культуру, активно впроваджувати мову, боронити її. Кінцева мета - утворення самостійної держави із власною помісною автокефальною церквою.

Сам факт створення такої організації на могилі Кобзаря мав певну символіку. Молоді патріоти не тільки прийшли вклонитися Шевченкові, а й присяглися продовжити його справу, нести прапор національного визволення. Повна програма Братства не збереглася, проте програмові засади цих раних самостійників висловлені в рефераті, який був зачитаний під час відзначення Шевченківських роковин у Харкові 1893 року. У тому таки році, цей реферат було опубліковано у львівській газеті «Правда» під назвою - «Profession de foi або Визнання віри молодих українців».

Автором оприлюдненої програми сподвижників Шевченкової справи став у майбутньому відомий український громадський діяч, один з ідеологів українського націоналізму Микола Міхновський. Молодь проголосила своєю метою – боротьбу за «самостійну, суверенну Україну, соборну, цілу і неподільну, від Сяну по Кубань, від Карпат по Кавказ, вільну між вільними...». Ідеї, викладені в програмі, привели до жвавого її обговорення і аналізу тогочасною громад кістю. Члени «Братства Тарасівців» ставили собі за завдання продовжити боротьбу до якої закликав великий поет. Вони зобов'язувались дбати про те «... щоб піднести й розворушити на Україні національного Духа, відживити і виробити серед інтелігенції й народу національні почування українські і на підставі їх бажання рідної школи з власною викладовою мовою, ...щоб кожен українець повинен завсіди відрізняти свою націю від інших і підносити національне питання й право Української нації скрізь, де тільки можливо...» [2, С. 25].

«Тарасівців» взялися активно поширювати вживання української мови у шкільних закладах, державних установах та боротися за інтереси українського народу. Борис Грінченко уклав перший український «Буквар», а також ним збиралася перша, поки що підпільна українська бібліотека і т.п. Ідеї великого поета спонукали членів товариства налагоджувати зв'язки з однодумцями в інших містах України, організовувати читання лекцій, постановки п'єс та свят на честь Т.Г.Шевченка. Громада Харківщини, а згодом і в інших містах України, неоднозначно сприйняли активність молоді. Їхня діяльність швидко була помічена царською жандармерією і привела до арешту значної частини членів товариства. За Іваном Липою та ще кількома активістами «Братства» невдовзі зачинилися двері харківської в'язниці. Тринадцять місяців допитів, слідства, знущань, а потім судовий вирок — «за стремление к отторжению Малороссии от Великой России» три роки позбавлення права жити в центральних губерніях і — під нагляд поліції. Молоді «тарасівці» повторювали долю великого Т.Шевченка.

З метою збереження товариства центр організації згодом був перенесений з Харкова до Києва. У місто, де у 1846 р. Шевченко зумів по-новому, спрямувати діяльність членів Кирило-Мефодіївського братства, через півстоліття «тарасівці» організують ще більш активне об'єднання молоді і у своїй організаційній діяльності виходять на новий, вищий рівень. Нечисленні осередки «Братства Тарасівців» з'явилися також в Одесі, Полтаві, Лубнах, Катеринославі та деяких інших містах України. Серед його активних діячів були В. Боржковський, М. Вороний, М. Дмитрієв, В. Самійленко, М. Кононенко, М. Коцюбинський, В. Степаненко, Б. Тимченко, О. Черняхівський, В. Шемет та ін. Активну участь в філіях «Братства» брало до ста осіб, проте коло впливу організації було значно ширшим, адже братчики пропагували свої ідеї серед гімназистів та студентів. Одним із джерел фінансування Братства були таємні пожертви благодійників, зокрема цукрозаводчика В.Симиренка.

Не дивлячись на переслідування з боку влади, таємна організація проіснувала до 1898 року. Однак тогочасна дійсність Російської імперії не сприяла поживленню руху національно-визвольної боротьби.

Микола Міхновський писав: «Зледачів український народ. Ледащами поробилися члени української нації. Хто і що може вдіяти проти цього кам'яного муру байдужості. Навіть вогонь Шевченка не здужав і досі розтопити товстий шар криги, ним окутаний пульс життя українського народу» [3].

«Братству Тарасівців» не вдалося повністю пробудити до боротьби український народ, але це була перша спроба впровадження національної ідеї в громадське-політичне життя України наприкінці XIX століття, яка привернула увагу українства і нагадала заповіт безсмертного Кобзаря «...повставайте та ставайте, кайдани порвіте...»

У тім крига байдужості поволі зникала. При активній підпримці «Братства Тарасівців в 1897 р. було засновано Загальну Українську Демократичну Безпартійну Організацію», а в 1900 р. першу Революційно Українську партію у підросійській Україні. І вже не студенти, а визнані громадські діячі, члени колишнього молодіжного товариства, продовжували виконувати свою обіцянку дану на могилі Т.Шевченка.

Так, Іван Липа – видавав в Одесі альманах «Багаття», був співредактором тижневика «Українське слово», активно співпрацював з українськими часописами «Нова громада», «Шершень», «Громадська думка», «Рада», «Українська хата», друкував книжки «свої та чужі» у видавництві «Народний стяг»; у роки національної революції початку XX століття був комісаром Української Центральної Ради в Одесі, а

згодом очолював міністерство з віросповідань Української Народної Республіки, де підписав закон про Українську Автокефальну помісну Церкву.

Борис Грінченко організовував видання популярних книжок українською мовою, працював над редагуванням «Словника української мови» за дорученням київської «Громади», очолив Всеукраїнську вчительську спілку та був одним із засновників, а згодом і головою товариства «Просвіта» в під російській Україні.

Микола Міхновський – політичний діяч, один із засновників Революційної української партії, автор її програми, виданої у Львові під назвою «Самостійна Україна», ініціатор створення Української Народної партії, що об'єднувала прихильників ідеї самостійності України, автор відомих статей «Десять заповідей», «Справа української інтелігенції в УНП», де виклав основні теоретичні засади українського націоналізму; активний діяч революційних подій 1917 – 1921рр. і т.п.

Таким чином, наприкінці XIX – початку XX ст. молоде покоління, що виросло на ідеях творчості Т.Г.Шевченка продовжило його справу національного визволення. Братство «тарасівців» задекларувало ідею єдності українського народу: «для свідомих українців єсть один українсько-руський народ. Україна Австрійська і Україна Російська однак нам рідні, і жадні географічні межі не можуть роз'єднати одного народу..., бо ідеї, духа розірвати на два шматка не можна, як нічим не можна спинити Дніпрові течії...» [2,С.24]. Саме тому, сьогоднішньому, молодому поколінні XXI століття

Не можна забувати клятву, що прозвучала на Чернечій горі на могилі Т.Г.Шевченка у 1891р.

1. Грабович Г. Шевченко, якого не знаємо // Сучасність. -1992, - № 11. 2. Тисяча років української суспільної-думки. У дев'яти томах. Том V. Книга 1.; Том VI. –К.:Дніпро, 2001. 3.Різнченко О. Шевченкові ідеї на висоті чину(Братство тарасівців. Микола Міхновський. 13.06.2011) /Електронний ресурс/.